

Από τα λατρευτικά έθιμα της Σκιάθου.
Το Σάββατον της Τυρινής και το λεγόμενο Οσιακό ή καλογερικό
Ψυχοσάββατο.

Του Κωνσταντίνου Κουτούμπα,
Υπ. Διδ. Θεολογίας
Εικονογράφου-Καθ. Βυζ. Μουσικής

Μια εβδομάδα μετά το κοινό Ψυχοσάββατο το Τριώδιο παραθέτει πλήρη Ακολουθία την ημέρα του Σαββάτου της Τυρινής, κατά την οποία «μνήμην ἐπιτελοῦμεν πάντων τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων ὁσίων θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν»¹. Μνημονεύονται επομένως ὅλοι ὅσοι ἐζήσαν ὡς μοναχοί και ασκητές και κατόρθωσαν να κερδίσουν την επουράνιο βασιλεία, αφού αγωνίστηκαν να λάβουν ὄχι τον στέφανο του μαρτυρίου, αλλά τον στέφανο της υπομονής και της ασκήσεως. Ὅλοι οι Ὅσιοι, ὅσοι δηλαδή αγίασαν ὡς ασκητές και μοναχοί.

Η Ακολουθία του Τριωδίου ἔχει ημι-εορτάσιμο χαρακτήρα, με Απολυτίκιο και Καθίσματα στον Ὁρθρο, πλήρη Κανόνα (ο οποίος κατ αντιστοιχίαν του Ψυχοσαββάτου και σε προτροπή πένθους για την ερχόμενη νηστεία, φέρει και την πένθιμη σε περιεχόμενο Δευτέρα Ωδή), Αίνους, Δοξαστικό και Μεγάλη Δοξολογία.

Στα τροπάρια του Κανόνος μνημονεύονται αλφαβητικά ὅλοι οι μεγάλοι Ασκητές της Χριστιανοσύνης, από τα πρώτα χρόνια του Αναχωρητισμοῦ ἕως τα τελευταία των αγωνιστῶν Εικονολατρῶν και του Ησυχασμοῦ, ὅλοι οι συγγραφείς του Γεροντικού, της Φιλοκαλίας και των Νηπτικών Κειμένων, οι Μεγάλοι Κοινοβιάτες αλλά και Ερημίτες. Ακόμη μνημονεύονται αλφαβητικά Οσίες γυναίκες του Μοναχισμοῦ, αλλά και οι μεγαλύτεροι και αντιπροσωπευτικοί Πατέρες της Εκκλησίας.

Προβάλλονται λοιπόν το Σάββατο της Τυρινής ὅλοι οι Ὅσιοι και Οσίες της Εκκλησίας μας ὡς πρότυπα ασκήσεως, υπομονής, ταπεινώσεως και αγάπης, που καλλιέργησαν με την ταπείνωσή τους και την αγάπη τους στον Θεό και τον συνάνθρωπο τις αρετές και απέκτησαν τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

Στην Λειτουργική παράδοση της Σκιάθου η ημέρα αυτή ἔχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς τελείται το οσιακό ή κατ' άλλους καλογερικό Ψυχοσάββατο. Κατά την ημέρα αυτή, και μετά την οπισθάμβωνο ευχή, ο λειτουργός ιερεὺς, αφού ψαλεί Τρισάγιο, ἐξέρχεται στην Ωραία Πύλη κρατώντας στα χέρια του τα Δίπτυχα του Ναοῦ, στην ξύλινη επιφάνεια των οποίων αναγράφονται ὅλα

¹ . Τριώδιον εκδ. «Φῶς -XEEN», σσ. 58 κεξ.

τα ονόματα των Κεκοιμημένων Λειτουργών, κάτω από την εικόνα του Δεσπότη Χριστού, και τους μνημονεύει όλους, εκφώνως και κατ' όνομα.

Μνημονεύονται όχι μόνον οι προκάτοχοι εφημέριοι της Ενορίας, αλλά όλοι όσοι υπηρέτησαν το Επουράνιο Θυσιαστήριο «ἀπὸ τῶν ἀπαρχῆς ἕως ἐσχάτων», καθόλη τη διχίλιετή παρουσία του Χριστιανισμού στη Σκιάθο, και σε κάθε Ιερό Ναό και Μονή του νησιού.

Μνημονεύονται εν πρώτοις όλοι οι Επίσκοποι, από τον πρώτο γνωστό στα ιστορικά αρχεία Επίσκοπο Σκιάθου Στράτωνα, ο οποίος έχτισε τον Βυζαντινό Μώλο κάτω από την τοποθεσία Αη Γιαννάκης, τον 4^{ον} αιώνα, και τον Σκιάθου Αναστάσιο, του οποίου η επιθανάτια επιγραφή βρίσκεται εντοιχισμένη στον εξωτερικό τοίχο του Ενοριακού Ναού της Παναγίας της Λιμνιάς, που κάποτε χρησιμοποιήθηκε ως Αγία Τράπεζα, έως τους Επισκόπους του Μεσαιωνικού Φρουρίου της Σκιάθου, του Κάστρου και έως τον τελευταίο Επίσκοπο Σκιάθου και Σκοπέλου Ευγένιο, λίγο μετά την Επανάσταση. Αλλά και οι μετέπειτα Ποιμενάρχες και Μητροπολίτες που εποίμαναν την μικρή επαρχία των Σποράδων, έως τον επ' εσχάτως, τον μακαριστό Μητροπολίτη Χαλκίδος κυρό Χρυσόστομο Α'.

Ακολουθως μνημονεύονται όλοι οι Ιερείς που ιεράτευσαν στο νησί, από τα βυζαντινά και μεσαιωνικά χρόνια, έως τους νεώτερους χρόνους, της εποχής του Παπαδιαμάντη και μετέπειτα, αλλά και σύγχρονα των ημερών μας πρόσωπα, πρόσωπα εφημερίων αγνά, αγαπημένα, αξέχαστα και συνάμα αποτυπωμένα στην μνήμη με τις πιο γλαφυρές σε χρώματα εικόνες, να ακτινοβολούν χαρωπά την καλήν αλλοίωση, αγιασμένα από την προσευχή. Κοντά στους εφημερίους όλων των Ενοριών της Σκιάθου μνημονεύονται και οι Ιεροδιάκονοι που διακόνησαν Ναούς και Μονές, αλλά και όλοι οι Ιερομόναχοι των Μονών του νησιού. Ξεχωρίζει κανείς τις μορφές του αγιορείτη Ιερομονάχου Νείλου, που τον 18^ο αιώνα ίδρυσε το Διονυσιάτικο Μετόχι του Τιμίου Προδρόμου, έξω από το Κάστρο, και ετάφη εκεί, κοντά στο Μεσαιωνικό Φρούριο. Τον Ιερομόναχο Συμεών, στον οποίο αποκαλύφθηκε με το ανέσπερο εκείνο εκτυφλωτικό Φως η Παναγία και που πρώτος αυτός αντίκρουσε την θαυματουργή Εικόνα της Παναγίας μας της Εικονίστριας, της Πολιούχου της Σκιάθου. Αλλά και ο εν πολλοίς αγιασμένος Νήφων, ο κτίτορας της Κολλυβαδικής Μονής του Ευαγγελισμού της Σκιάθου, ηγούμενοι και εφημέριοι όλων των Μονών του νησιού.

Τελευταίοι μνημονεύονται όλοι όσοι αντάλλαξαν τον επίγειο βίο τους με το επουράνιο και αγγελικό σχήμα, όλοι οι μοναχοί και μοναχές, παλαιών και νεωτέρων μονών, της Ευαγγελιστρίας, της Κουνιστρίας, του γυναικείου μονυδρίου του Αη Γιάννη του Παρθένη στον Ασέληνο, της Κεχριάς και του Αη Χαραλάμπη.

Αυτό το λατρευτικό έθιμο που διατηρούν μέχρι σήμερα οι Ναοί της Σκιάθου αποτελεί σπουδαίο γεγονός και αφορμή εορτασμού καθώς μαρτυρά την Ενότητα του Κυριακού Σώματος, τόσο της στρατευμένης όσο και της θριαμβεύουσας Εκκλησίας. Ακόμη φανερώνει τον βαθμό που η λατρευτική Παράδοση της Εκκλησίας μας προσλαμβάνεται και αφομοιώνεται με την τοπική εκκλησιαστική Παράδοση της Σκιάθου, της τόσο επηρεασμένης από την Αθωνική πολιτεία. Την ημέρα αυτή οι Ενορίες της Σκιάθου προβάλλουν και μνημονεύουν όχι μόνο του Οσίου της Εκκλησίας, αλλά και όσους υπηρέτησαν διαχρονικά την τοπική εκκλησία, ενδεδυμένοι την χάρη της Ιερωσύνης και «τὸν Σταυρὸν ὡς ζυγὸν ἀράμενοι»². Η τοπική Εκκλησία καλεί τα μέλη της να εμπνευσθούν και να τους μιμηθούν, συνδέοντας τον καθένα από μας ιστορικά και βιωματικά μέσω της διαδοχής της Ιερωσύνης του Χριστού και των Αποστόλων με τα ιερά αυτά πρόσωπα, καλλιεργώντας με τον πιο όμορφο τρόπο, ιερατικές κλήσεις, αλλά και προτρέποντας σε άσκηση και αγιασμό. Ας έχουμε την ευχή τους. Αμήν

² . Από το Νεκρώσιμο Ευλογητάριο “Οἱ τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν βαδίσαντες”. Βλ. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, εκδ. Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας, σ. 76.